

Op weg naar een andere rol voor NBA en accountantsorganisaties: twee voorspellingen

Waarom is de rol van de beroepsorganisatie de laatste jaren steeds kleiner geworden? En waarom is er nog geen brancheorganisatie voor accountantsorganisaties met controlevergunning?

Willem Buijink

De accountantssector in Nederland kent veel betrokkenen. Docenten en onderzoekers in het hoger onderwijs voor de accountancy horen daar ook bij. RA's en AA's worden opgeleid in het hoger onderwijs. Opleiders doceren er over hoe de sector in Nederland er uit ziet. Dat doen ze op basis van wetenschappelijke kennis, in de vorm van theorie en van empirisch onderzoek.

Wat kunnen ze doceren en voorspellen over rol van de NBA en van de accountantsorganisaties in de sector? Er moet bij het doceren en voorspellen daarover in ieder geval aandacht besteed worden aan deze twee puzzels:

Waarom is de rol van de NBA, en voorlopers, eerst steeds groter geworden, en vanaf 2006 steeds kleiner? En waarom ontbreekt er een herkenbare organisatie, een brancheorganisatie, voor accountantsorganisaties die wettelijke controles mogen uitvoeren?

Achtergrond bij het oplossen van de puzzels in colleges vormen de antwoorden op vier eerdere vragen. Ten eerste, waarom is er vraag naar accountantscontrole en accountants? Ten tweede, waarom is er regulering van accountantscontrole? Daarnaast is een derde vraag: waarom bestaat er RA- en AA-accreditatie en bestaan accrediterende beroepsorganisaties zoals de NBA? Ten vierde de vraag: waarom zijn er brancheorganisaties in een economie?

Voor een antwoord op deze vier vragen bestaat er economische theorie en empirische kennis. Al dat materiaal kan gebruikt worden om de rol van de NBA en de accountantsorganisaties in de sector te behandelen in colleges.

De NBA, teruggaand tot haar eerste voorloper het NIVA en latere andere voorlopers, heeft een heldere geschiedenis als accreditatie- en beroepsorganisatie voor accountants. Dat is in overeenstemming met economische theorie over markten als die voor accountantscontrole, waarin een kwaliteitslabel belangrijk is. Die legt ook uit waarom er accountantsorganisaties zijn en hoe ze er uitzien.

Kijkend naar de rol van het NIVRA, de directe voorloper van de NBA, vanaf de jaren 1970 tot 2006, valt op dat het NIVRA steeds meer ging doen. Dat gebeurde geholpen door wetgeving, waarvoor ook actief gelobbyd werd.

In de jaren negentig werd de NIVRA-opleiding geplaatst binnen Nyenrode University. Het NIVRA bepaalde de inhoud van die eigen opleiding en daarmee ook die van andere accountantsopleidingen in het hoger onderwijs. Het regelde een collegiaal toezichtstelsel voor accountantsorganisaties. Het organiseerde de tuchtrechtspraak. Ook organiseerde het expliciete controlestandaarden. Bovendien ging het NIVRA opereren als de brancheorganisatie van accountantsorganisaties. De NOVAA, de andere NBA-voorloper, maakte een gelijkaardige ontwikkeling door.

Maar het valt ook op dat sinds de EU Auditing Richtlijn uit 2006 en de daarop gebaseerde Wta en Bta, de rol van NIVRA, NOVAA en daarna de NBA, in de accountantssector steeds kleiner wordt. De eigen opleiding is er niet meer. Een onafhankelijke CEA bepaalt nu de inhoud van de accountantsopleiding. Het collegiaal toezicht is overgenomen door de AFM. Vanaf 2022 gaat zelfs het hele toezicht op accountantsorganisaties naar de AFM. De tuchtrechtspraak gebeurt nu door de Accountantskamer. Accountantsorganisaties zijn door het verplicht instellen van rvc's ook onafhankelijker geworden van de NBA.

De ontwikkeling van accountantscontrole standaarden is nog wel een activiteit van de NBA, zich baserend op het werk van de IAASB. Die IAASB is nu nog een activiteit van de IFAC. Maar daar is een ontwikkeling ingezet die zal leiden tot een onafhankelijke internationale controlestandaarden ontwikkelaar: een onafhankelijke IAASB dus. Dat zal leiden tot een opzet zoals die internationaal al voor financiële verslaggevingsstandaarden bestaat (IASB). Dit zou in Nederland ook goed kunnen leiden tot een onafhankelijke accountantscontrole-standaarden-ontwikkelaar, in opzet vergelijkbaar met de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Als dit laatste gebeurt dan bestaat de NBA natuurlijk wel verder, maar weer vooral als RA- en AA-accreditatieverstrekker en als een beroepsorganisatie voor accountants. De NBA gaat dan terug naar de oorspronkelijke rol.

Dit alles overziend, en in de context van een college over de sector, rijst de vraag: wat valt er te voorspellen met betrekking tot de Nederlandse accountantssector?

De eerste voorspelling is dat de NBA inderdaad weer een pure beroepsorganisatie wordt. Dan kan verder verwacht worden dat er naast de NBA (ook een herhaling van de geschiedenis) meerdere beroepsorganisaties kunnen ontstaan.

Bijvoorbeeld een aparte beroepsorganisatie van interne auditors en van accountants binnen bedrijven en andere organisaties. Die nieuwe organisatie zou dan kunnen fuseren met de VRC.

De tweede voorspelling is dat de accountantsorganisaties zelf, door het terugtrekken van de NBA, aan de aanbodkant van de markt voor wettelijke accountantscontroles een brancheorganisatie gaan vormen (waarin de SRA dan kan opgaan), zeg: de Nederlandse Vereniging van Accountantsorganisaties (NVvA).

In andere bedrijfstakken zijn legio voorbeelden van zo'n NVvA: het Verbond van Verzekeraars, de Nederlandse Vereniging van Banken, de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen, enzovoort.

De AFM in de eerste plaats, maar ook de politiek en het ministerie van Financiën, en daarnaast organisaties als de VEB, Eumedion, VNO/NCW, MKB-Nederland en FBned, zullen dan direct zaken kunnen doen met de NVvA over de accountantssector en heel veel minder met de NBA.

Deze veranderingen zijn zeker mogelijk binnen bestaande regels: de Wta, het Bta en de EU-Auditing Richtlijn.

Waarschijnlijk zal de Wet op het accountantsberoep aangepast moeten worden. Maar de Wab staat buiten de Auditing Richtlijn.

Deel dit artikel

f **in**

Willem Buijink is senior research fellow accounting aan de Open Universiteit in Heerlen en emeritus hoogleraar aan Tilburg Universiteit en aan de Open Universiteit.